

SİNEMA ve TOPLUMSAL ETKİSİ**Özkan KARACA¹**

Sinema her ne kadar teknolojinin sağladığı olanaklar sonucunda sanatsal kaygılarla gelişmeye başlamış bir alan olsa da ticari bir meta olarak değer taşıdığı keşfiyle profesyonel bir sektör haline gelmiştir. Kültürel değerlerin kullanıldığı ve yeniden üretildiği bu alanın ürünleri ciddi ekonomik çalışmalar sonucunda profesyonel olarak pazarlanmaktadır. Bu ürünleri yüksek bütçelerle büyük yapım şirketleri hazırlasa da ürünler aslen orta ve düşük gelir düzeyine sahip toplumun geneli için üretilmektedir. Bu fark üretene tüketenin eğitimi ve kültürü alanında kendini göstermektedir. Gerçekten de halkın geneline hitap eden sinema eserlerinin temel bir iletişim stratejisi olarak kolay anlaşılabilir olduğunu söylemek mümkündür. Bu eserlerin ürettiği söylem değişik yaş, eğitim, kültür ve cinsiyet grupları tarafından rahatlıkla okunabilmektedir.²

Tarih boyu popüler kültür halka ait kültür olarak görülmüştür. Bu bakış açısı zaman zaman daha az nitelikli olarak algılanmasına sebep olmuşsa da içinde bulunduğumuz çağda toplumsal beğenin kültürel öğelerin üretimi ve bir endüstri olarak tüketiminde etkili olduğunu söylenebilir. Popüler olan halk tarafından yaygın olarak beğenilen ve tercih edildir. Bu anlamda popüler kültür; gündelik hayata ilişkin bir kavram ve gündelik hayatın kültürüdür. Yaşamının, değişmesinin yegâne sebebi budur.³

Popüler kültür kavramının günümüzdeki durumu ise üretildiği toplumu aşan bir niteliktedir. Kültürün evrenselliği tarihin her döneminde vurgulanmıştır. Popüler kültürün üretildiği toplumu aşan yönü ise burada belirtilen niteliğin dışındadır. Popüler kültür ürünleri çağımızda aynı zamanda birer ticari metadır. Sermaye gibi bu ürünler de küresel ölçekte dağıtılmaktadır. Bir dönemde bir toplumda popüler olan öğelerin dünyanın geri kalanı için de popüler olarak algılanmaya başlanması içinde bulunulan iletişim çağında sık görülen bir durumdur. Popüler kültür eğlence sektörü ürünlerini kapsamaktadır.⁴

Popüler kültür ürünlerinin karakteristiklerinin sunulmasında ve aktarılmasında sinema ve televizyon ürünlerini bu kapsamda değerlendirmek mümkündür. Sinema günümüzde belki de en rahat olarak ulaşılabilen kültürel ürünlerdendir. Sinema ürünleri yapım şirketlerine ait tescilli fikir sanat eserleridir. Bu ürünler belirli dönemler için lisanslanabilmekte ve dağıtılmaktadır. Sinemanın yalnızca sinema salonlarında değil televizyon - bedava ve ücretli tv, internet ve video müzik endüstrisi aracılığıyla dükkanlar üzerinden dağıtılması mümkündür. Sinemaya ulaşmak için bilet satın almak ya da televizyon sahibi olmak yeterlidir. Popüler kültür ürünleri kar amaçlı olarak hazırlanmaktadır. Sinema eserleri de bu anlamda karlılık için üretilmektedir.⁵

¹ Şair, Yazar. "Atlantik Medya ve Prodüksiyon" şirketinde yapımcı ve yönetmen, ozkankaraca@atlantikmedya.com

² Özcan Demir, Tarih Sinema Etkileşiminin Popüler Kültürdeki Yeri, Kafkas Üniversitesi, Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi, Nisan 2015. s. 17.

³ Ali Erdem Akgül, Popüler Kültür - Televizyon İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 2006.

⁴ Özcan Demir, Tarih Sinema Etkileşiminin Popüler Kültürdeki Yeri, Kafkas Üniversitesi, Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi, Nisan 2015. s.15.

⁵ Richard Paul Evan, Fickle Lover: Experiences With The Media in Historical Context, Editör: Margaret Smith Crocco, Social Studies And The Press), ABD, Information Age Publishing. 2005. s.39.

TARİHİ GERÇEKLİK ve SINEMA

Sinema, bir sanat dalı olarak ortaya çıktığı dönemlerden itibaren tarihsel gerçeklikleri tema olarak almıştır. Toplumsal modernleşme ve teknik gelişmelerin ürünü olarak ortaya çıkan bir sanat olarak sinemanın tarihsel gerçekliklerin algılanışı üzerinde etkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında, sinemanın tarihsel olguların popülerleştirilmesinde etkisi olduğu söylenebilir.

Sinema ürünlerinin genelinin toplumun tüketmesi için yapıldıklarını söylemek mümkündür. Çağımızın sanatı ve en büyük endüstrilerinden biri olan sinema, “hatırlamak” ve “anlatmak” gereksinimlerinin gerçekleştirildiği bir platform olarak tarih ya da geçmişle yakın bir bağ içindedir. Tarih duygusunu, “hatırlama” ve “anlatma” yoluyla sürekli yenilemekte ve var etmektedir.⁶

Sinema çok boyutlu bir sanat alanıdır. Görsel işitsel yönleri mevcuttur. Sinema moda, sinema müzik gibi etkileşim boyutlarından bahsetmek mümkündür. Bu anlamda bir filmi izleyen kişi tüm bu alanlara ilişkin öğeler görebilmektedir. Ayrıca, sinema içinde geliştiği toplumu ilgilendiren ve dönemin başlıca siyasal, ekonomik ve ideolojik kuvvetlerinin şekil vermiş olduğu meselelerin anlık bir portresi olarak nitelendirilebilir.⁷

Bu anlamda birer popüler kültür ürünü olarak toplumun bir dönemdeki beğenilerinin de göstergesidirler. Sinema, geçmişte meydana gelmiş olaylardan etkilenmiş, günümüzde meydana gelen olaylardan etkilenmekte ve gelecekte de dünyada meydana gelecek olaylardan etkilenecektir.⁸

Sinema bir dil olarak çok boyutludur. Ayrıca görsel bir ürün olan sinema teknik olarak da bunu gerektirmektedir. Söz konusu durum tarih öğretiminin bir ihtiyacına da kısmi düzeyde cevap verebilecek niteliktedir. Tarih, ders kitaplarından öğrenilmekte ve burada genel olarak kazanılan zaferler, barışlar ve tarih büyüklerinin biyografilerine indirgenmeye çalışılmaktadır. Oysa tarih çok kapsamlı bir disiplindir. Bu disiplinin, eğitimsel, sosyal, kültürel, kurumsal yönleri bulunmaktadır. Tüm bu boyutları anlatmak için sayfalar dolusu bilgi içeren kitaplar yazılıp tarih dersine ilişkin kazanımların öğrencilere aktarılması ümit edilirken; tarih temalı yapımların tek bir sahnesi çoğu mesajı daha etkin biçimde aktarabilmektedir.⁹ Tarih ile ilgili sinema filmleri ve televizyon dizileri, tarih ders kitaplarından ve akademik tarih makalelerinden daha fazla ilgi görmekte ve daha geniş kitleler tarafından takip edilmektedir. Geçmişte yaşanmış bir konu ile ilgili bir tarih kitabını

⁶ Senem A. Duruel Erkılıç, “Kurmaca Filmler Üzerinden Sinema ve Tarih İlişkisine Bakış”, Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, Sayı:2. İstanbul, 2005. s.75.

⁷ Dominique Chanse, Beyazperdede Avrupa: Sinema ve Tarih Eğitimi, Çev: Nurettin Elhüseyini Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2003. s. 3.

⁸ Sezai Özaş, Tarih Öğretiminde Filmlerin Kullanımı, Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı, Pegem Akademi, Ankara, 2012. s.802.

⁹ Özcan Demir, a.g.m. s. 16.

ya da bir akademik makaleyi okumaktansa onunla ilgili bir filmi seyretmenin daha cazip ve kolay geldiği gerçeği ile karşı karşıya bulunmaktayız.¹⁰

¹⁰ Sezai Öztaş, Tarih Sinema İlişkisi ve Sinema Filmlerinin Tarih Derslerinde Kullanımının Önemi, Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Tarihçilik ve Tarih Yayıncılığı Sempozyumu Bildiriler, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2011. s.37.